

Blahoslavený Karel I. Habsbursko-Lotrinský

(* 17. srpen 1887 Persenbeug - † 1. dubna 1922 Funchal)

Syn arcivévody Otty (synovec Františka Josefa I.) a Marie Josefy Saské dostal při křtu jméno Karel František Josef Ludvík Hubert Georg Maria. V době jeho narození bylo velmi nepravděpodobné, že by se stal někdy následníkem trůnu nebo dokonce císařem. Osud však tomu chtěl a Karel se stal nejen následníkem, ale i posledním rakouským císařem a tím i posledním českým králem Karlem III.

Výchovu arcivévody Karla zajišťovala především jeho zbožná matka Marie Josefa. Byl vychováván v přísně katolickém duchu. Výuka domácími učiteli (jak bylo zvykem v arcidomu Habsburském) byla na přání matky doplněna i výukou veřejnou na prestižním vídeňském Skotském gymnáziu, kde 27. června 1901 maturoval. Již jako šestnáctiletý byl jmenován poručíkem a nastoupil vojenskou službu. Roku 1905 byl převelen k 7. dragounskému pluku, který sídlil v Chudeřicích u Bíliny. Z podnětu Marie Josefy byla vojenská služba přerušena studiem na Karlo-Ferdinandově univerzitě v letech 1906-1908. Během studií byl ubytován na Pražském hradě, kam za ním docházeli vyučující, např. prof. Jaroslav Goll, prof. Emil Ott, prof. Albín Bráf a další. Studium bylo koncipováno jako právní, a ekonomické s důrazem na praktickou stránku. Ve svých dvaceti letech byl prohlášen plnoletým a dostal k dispozici vlastní dvůr včele s princem Zdenko Lobkowitzem. Po studiích se vrací zpět ke svému dragounskému pluku, který již byl posádkou v Brandýse nad Labem-Staré Boleslavi.

Mladý arcivévoda se nacházel v ideálním věku a stal se patrně nejatraktivnějším ženichem nejen v Habsburské monarchii. Proto jej císař František Josef I. vyzval, aby si našel nevěstu. Podmínkou bylo, aby byla císařská nebo královská princezna a neopakoval se nerovnorodý sňatek, který uzavřel František Ferdinand d'Este. S pomocí příbuzných, arcivévodkyň Marie Annuniaty a Marie Terezie, se Karel seznámil s princeznou Zitou z Bourbon-Parmy. Našli v sobě okamžité zalíbení a jejich sňatek se uskutečnil 21. října 1911 na zámku Schwarzau. Po svatební cestě se oba manželé odebrali do Brandýsa, kde Karel sloužil. Na tento pobyt později oba vzpomínali jako na nejšťastnější roky jejich života.

Výstřely v Sarajevu 28. června 1914 učinili z Karla následníka trůnu. Přesto však zůstával vyloučen z jednání a rozhodnutí, která vedla k vypovězení války Srbsku. Původně plánovaný drobný konflikt přerostl v 1. sv. válku. Očekávalo se, že následník trůnu převezme nejvyšší vojenské velení, které však převzal formálně arcivévoda Fridrich. Skutečné velení měl náčelník generálního štábu Conrad von Hötzendorf. Karel byl poslán k Vrchnímu velení, aby se něčemu přiučil. Pro neshody s Hötzendorffem a německými veliteli (Hindenburg a Ludendorff) se nechal raději převelet na frontu a účastnil se řady vojenských operací. Stal se tak jediným panovníkem, který se osobně účastnil frontových bojů. Byl oblíben u prostých vojáků, ale oceňován byl i řadou frontových velitelů. Jeden z generálů o něm napsal: „*Mladý arcivévoda se vyznamenal jako velící generál, to musel uznat i nepřítel. Exponoval se více, než bylo nutné, a maximálně udělal tu chybu, že zbytečně neproléval krev svých vojáků, a tím zbrzdil to či ono rozhodnutí.*“ Dokázal tím, že ani ve válce se není třeba vzdávat katolické morálky, ale je možné ji uplatňovat.

Po smrti Františka Josefa I. († 21. listopadu 1916) se Karel stává císařem a přebírá velmi těžké dědictví. Říše byla válkou vyčerpaná vojensky i hospodářsky, pokračování války ohrožovalo přežití miliónů obyvatel monarchie i její vlastní existenci. Vojenské velení i politické vedení Rakouska-Uherska se stále více dostávalo pod vliv Nejvyššího velení s německým velením. Okamžitě po svém nástupu se císař Karel snažil zmírnit následky války. Jako první na světě bylo v Rakousku-Uhersku zřízeno ministerstvo sociálních věcí

a ministerstvo zdravotnictví. Omezil moc Nejvyššího velení, obnovil civilní vládu a provedl rozsáhlé amnestie. Na frontě zakázal používání otravných plynů, zabíjení vzdávajících se nepřátel, plenění měst a civilního obyvatelstva. Jeho hlavním cílem bylo především ukončit nesmyslný válečný konflikt. Po nezdařených jednáních s císařem Vilémem II. na ukončení války se císař za pomoci Zity a jejich bratrů uchýlil k tajné diplomacii směřující k uzavření separátního míru. Prozrazení těchto jednání vyvolalo tzv. Sixtovu aféru, která především v Německu vyvolala ohromný skandál a pomlouvačnou kampaň proti císařskému páru a především císařovně Zitě. Stále více se prosazovaly návrhy na obsazení Rakouska-Uherska a jeho podřízení Německu. Polní maršál Hindenburg prohlásil, že tažení proti Rakousku-Uhersku by bylo příhodným zakončením jeho vojenské kariéry. Důsledkem této aféry bylo omezení rakousko-uherské suverenity a politické, vojenské i hospodářské podřízení Rakouska-Uherska Německu.

I během války se Karel snažil řešit přeměnu Habsburské říše v moderní federaci. Manifest s novým uspořádáním Podunajské monarchie s autonomií jednotlivých zemí vyhlásil 16. října 1918. Bylo však již příliš pozdě. Dohodové mocnosti již s existencí Rakouska-Uherska nepočítali. Ani v této bezvýchodné situaci nepřestal Karel myslet na své národy a napomohl poklidnému předání moci. Zabránil zbytečným konfliktům mezi starými úřady a novými revolučními orgány a zakázal vojenské potlačení revolučních vzpour. Nakonec byl donucen vzdát se výkonu vládní moci (nikoliv abdikace) a poté i k odchodu z Rakouska-Uherska.

V roce 1921 se Karel dvakrát pokusil o restaurační pokus v Maďarsku, kde po krátkém období „rudého teroru“ bylo obnoveno království v čele s říšským správcem admirálem Hortym. Karel předpokládal, že Horty, který několikrát Karlovi přísahal věrnost, mu vládu předá, ale zmýlil se. Horty se postavil proti němu a hrozilo vypuknutí občanské války. Aby Karel zabránil dalšímu krveprolití, upustil od svého plánu. Dohodové mocnosti pak následně císařskou rodinu deportovala na ostrov Madeira, aby znemožnili další podobné pokusy. Nástupnické státy Rakouska-Uherska odmítli vyplácet císařské rodině pravidelnou apanáž, ze zabaveného majetku a rodina se tak ocitla bez prostředků. Ubytování našla v nevyhovující vile nad hl. městem Madeiry Funchal. Vlhké a chladné počasí, nevyhovující podmínky, nedostatek kvalitních potravin a především peněz způsobilo, že Karel prochládl a dostal horečku. Aby šetřil rodinné finance, odmítl zavolat lékaře. Když byl konečně lékař povolán, konstatoval těžký chřipkový zápal plic, kterému císař Karel 1. dubna 1922 podlehl. V posledních chvílích svého života pronesl: *„musím tolik trpět, aby mé národy našli cestu k sobě.“* Skromný pohřeb se uskutečnil v poutním kostele Nosa Senhora de Monte, kde byl Karel také pohřben. Francouzský spisovatel Anatole France ocenil císaře těmito slovy: *„Císař Karel je jediný slušný člověk, jenž se sám postavil do čela armády, ač byl spíše jako světec a nikdo mu nenaslouchal. Upřímně toužil po míru, a proto byl opovrhován celým světem. Byla zde velká šance, která však nebyla proměněna.“*

Již roku 1923 navrhl Wilhelm Miklas (budoucí rakouský spolkový prezident), že by císař Karel měl být blahoslavený. V roce 1949 vzniká Modlitební liga císaře Karla I. za mír mezi národy s cílem blahoslaviti císaře Karla. Beatifikační proces trval 55 let. Papež Jan Pavel II. prohlásil 4. října 2004 služebníka Božího Karla I. z Domu Rakouského blahoslaveným. Svätý otec Jan Pavel II. pronesl: *„Byl mužem velké morální integrity a pevné víry, jenž vždy hledal jen to nejlepší pro své národy a všechny své panovnické činy konal v souladu se sociálním učením církve. Držel se ideálů spravedlnosti a míru a neochvějně směřoval ke svatosti. Byl příkladným křesťanem, manželem, otcem i panovníkem. Doufám, že císař Karel bude sloužit jako příklad, zvláště pro ty, kteří dnes v Evropě nesou politickou odpovědnost.“* Vedle sv. Ludmily, sv. Václava a sv. Anežky se tak Karel stal dalším světcem

z našeho panovnického rodu. Den památky blahoslaveného Karla byl stanoven na 21. říjen – výroční den jeho sňatku. Prostřednictvím svých relikvií a veřejné úcty se vrací císař Karel na mnohá místa Evropy. Vrací se i do míst, kde prožil nejkrásnější léta svého života, do blízkosti Paladia země České. Při mši svaté v poutním chrámu Nanebevzetí Panny Marie ve Staré Boleslavi byla do kaple uložena císařova relikvie. Také papežská bazilika sv. Vavřince a sv. Zdislavy uchovává od října 2013 na oltáři sv. Kříže relikvii bl. Karla I.

Bc. Jaroslav Slabý